

כ' מר-חשוון

(אז ער איז דאן ניט געווען עלטער פון פינף יאָר, איז מוכרח פון דעם וואָס דער רבי נ"ע איז געבאָרן גע' וואָרן כ' מ"ח שנת כתר"א: און ביי דער הסתלקות פון צ"צ — י"ג ניסן תרכ"ו — איז ער גאָר ניט געווען קיין בן שש; און אז ער איז שוין דאָן אַלט געווען פיר יאָר, איז פאַרשטאַנדיק דערפון וואָס מען האָט אים אַריינגעגעבן אין חדר צו דריי מיט אַ האַלב יאָר, און דער סיפור האָט דאָך צו טאָן מיט זיין לימוד אין חדר).

בשבת קדש פרשת וירא (ביום הו' לדתו, אָדער דעם שבת וואָס פאַר'

- (3) לשון הצ"צ (היום יום" כ' מ"ח).
- (4) במחנך לגער" ס"ע 8: „בן שלש שנים הכניסוהו לחדר“, ואולי החליקו הוא בין „הכנסה לחדר“ — ללימוד בחדר באופן קבוע.
- (5) להעיר אשר שבת מיני מתברכין כולוה יומין (זח"ב סג. ב. פח, א). ולהעיר גם ממנהג אנ"ש * בזמן האחרון, שבשבת שלפני יום ההולדת (או ביום ההולדת עצמו — כשחל בשבת) עולים לתורה.

וראה שיחת ח"י אלול ה'תש"א. מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר הנדפס בתחילת קונטרס החלצו חרנ"ט (טה"מ תרנ"ט ע' רכה ואג"ק שלו ח"י ע' ג) להסתלקות כ"ק אדמו"ר נ"ע

— וידוע שיום ההולדת שי"ך וקשזר ליום ההסתלקות (עיין רשימות הצ"צ עה"פ (קהלת ז, א) טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. לקו"ש שם ט"ע 605 ואילך), ובפרט בצדיקים (ראה ר"ה יא, א: הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום). (* עוד מנהגי אנ"ש בקשר עם יום ההולדת: נתנית צדקה קודם תפלת שחרית וקודם תפלת מנחה (וכשיום ההולדת חל בשבת או ביום — נותנים צדקה ביום שלפניו); לימוד שיעורי גוסף בנגלה ובחסידות: התבודדות ותיקון העבר כנ"ל בשולי הגליון (הא') להערה 1. וראה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 332 ואילך שם ח"ב ע' 406.

א. שבת פרשת וירא — כ' מ"ח: תרצ"ג. האָט כ"ק מו"ח אדמו"ר דער-צילט אַ סיפור: וואָס האָט פאַסירט מיט זיין פאַטער דעם רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע, ווען ער איז געווען אַ קינד פון פיר אָדער פינף יאָר.

- (1) יום הולדת * כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע**. תולדותיו בפרטיות — ראה „מחנך לגער“.
- (2) נדפס (בקצרה) ב„היום יום“ ע' קג. לקו"ש ח"א פ' וירא.

(*) ביום הולדת של אדם מזלו שולט ועוזר לו (ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם). „ומש"כ בקדושין (לח, א) דצדיקים מתים ביום שנוולד היינו לפי שאצלם המיתה היא התרוממות מזלו ומע' לתו שפושט לבוש שק הגופני ולובש חלוקא דרבנן הרוחני ליכנס לעולמות העליונים למעלה עליונה ליהנות מזיו השכינה“ (רס"י ילה — להרה"צ והרה"ג וכו' הר"ר צדוק צוקן מלובדני — קונטרס דברי חלומות סעיף כ, ליל מוצש"ק וישלח שנת וברכות).

— ע"ד שמחה ועילוי ביום הולדת צדיק, ראה: תנחומא ס"פ פקודי (של יצחק). מגילה יג, ב (משה). שמו"ר פס"ו, ט (של בן מלך). ר"ה יא, א (חודש שנוולד בו האבות). וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 602 ואילך. סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 398 ואילך, ויש להסכים גם בנוגע לכאז"א מישראל, כי כיון שביום הבר מצוה צ"ל שמחה כביום החופה (זהר חדש בראשית טו, ד) ועפ"י כהאריז"ל בכל שנה חוזרת וניערת אותה ההמשכה (ראה לקו"ש ח"ח ע' 49 הערה 8) — צ"ל בהתעוררות וכו' בכל שנה ביום ההולדת. וידועה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר ביום ההולדת על האדם להתי' בודד ולהעלות זכרונותיו ולהתבונן בהם, והצריכים תיקון ותשובה ישוב ויתקנם (היום יום" יא' ניסן).

(**) להעיר, אשר בבי' ניסן הבע"ל (תש"ל) ממלאו חמישים שנה (שנקרא „עולם“ (תדבאר פ"ו, וראה בחיי וציוני למשפטים (כא, ו)).

ב. די כללות ההוראה פון דעם מאמר הצ"צ (לויט ביידע נוסחאות) איז י, אז אפילו א איד וואס איז אלט ניין און ניינציק יאָר

— און ניט נאָר וואָס לויטן "קאלענ" דאָר" איז ער אַזוי אַלט, נאָר וואָס עבד עבודתו ניין און ניינציק יאָר, און ווי עס שטייט אויף אברהם אבינו אַז ער איז געווען "בא בימים", ביי אים זיינען געווען "יומין שלמין" —

אויך ער דאָרף זיך מל זיין י, ד.ה. אייך ער דאָרף זיך באַוואַרענען פון דעם צודעק און העלם וואָס קען קומען פון וועלט (עולם — ל' העלם י) און אַראָפּנעמען עס.

ווייל דוקא אויף "בן מאה" שטייט י: "סאילו מת ועבר ובטל מן העולם", אַז וועלט איז אים ניט מעלים. בשעת ער איז אַבער נאָר ניין און ניינציק יאָר, ער האַלט (אפילו נאָר מיט איין דראַט) נידעריקער ווי "בן מאה", דאָרף ער זיך באַוואַרענען פון דעם העלם העולם.

(8) ראה גם לקו"ש שם. ושם — גם ההוראה מהשאלה והבכ"י של אדני"ע. עיי"ש.
(9) בראשית כד, א. וז"א רכז, א. תו"א טז, א. עט, ב. ולסאורה קשה ממזל דבן שלש הכיר את בוראו כו' עק"ב אשר שמע (גדרים לב, סע"א) וי"ל דאין "הכרת בוראו" ושמיצה בקולו מעבודת הימים שלפני זה ושלמותם. וראה ג"כ הרמב"ם הלכות ע"ז ספ"א. אבל ע"צ מהא דשנות האבות נחשבות רק ח"ק כיון דבן שלש הכיר כו' (ירושלמי ריש מס' ברכות, אבל ראה במדב"ר פ"ח, כא. ד"ה ויהי אומן, תרכ"ז). — וראה לקו"ש חל"ה ע' 68.

(10) להעיר ממש"נ ומלתם את ערלת לבבכם (עקב י, טז) ובסהמ"צ להרמב"ם (כוף שורש ד'): ר"ל שיקבל וישמע כל מה שקדם וזכו מן המצוה.

(11) לקו"ת שלח לו, ד. ד"ה על ג"ד ש"ת בתחלתו, ובכ"מ.

(12) אבות פ"ה מכ"ב. וראה בארוכה לקו"ש שם ע' 26. לקמן ע' 307.

דעם י). האָט אים זיין מוטער הרבנית רבקה אַריינגעפירט צו זיין זידן כ"ק אדמו"ר הצ"צ מקבל זיין די ברכה בשייכות מיט זיין יום הולדת. אַריינגייענדיק צום צ"צ האָט זיך דאָס קינד פאַנאָדערגעוויינט. אַז דער צ"צ האָט אים געפּרעגט וואָס וויינט ער, האָט ער געענטפּערט, אַז ער האָט געלערנט אין חדר אַז דער אויבערשטער האָט זיך באַוויזן צו אברהם אבינו

(פון דעם זעט מען אַז ער האָט שוין דאָן געלערנט און חדר ניט נאָר עברי און סידור נאָר אויך חומש) איז אויף דעם וויינט ער וואָס צו אברהם אבינו האָט זיך דער אויבערשטער יע באַוויזן און צו אונז באַווייזט ער זיך ניט.

האָט אים דער צ"צ געענטפּערט: אַז אַ איד, צו ניין און ניינציק יאָר, איז מחליט אַז ער דאָרף זיך מל זיין, איז ער ווערט אַז דער אויבערשטער זאָל זיך באַווייזן צו אים. נאָך אַ נוסח י: אַז אַ איד אַ צדיק, צו ניין און ניינציק יאָר איז מחליט אַז ער דאָרף זיך מל זיין, איז ער ווערט אַז דער אויבערשטער זאָל זיך באַווייזן צו אים.

כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט דאָמאָלט מס' ביר געווען די סיבה פון צוויי נוסחאות: דער רבי נ"ע האָט עס אַליין ניט געדענקט (ווייל סאָמור, איז ער דאָן געווען אַ קליין קינד), און די מספרים האָבן עס דערציילט אין די צוויי נוסחאות.

(6) בשנת תרכ"ה — בהיותו בן ד' שנים — חלה הקביעות דב' מ"ח בש"פ וירא; בשנת תרכ"ו — בהיותו בן ה' שנים — ביום ה' פרשת חיי.

בשנת תכ"א — שנת ההולדת — חל הקביעות דב' מ"ח ביום ב' פרשת חיי. וראה לקמן ע' 346 ואילך, שבפרשה שני דפ' ח"ש נרמזו כו"כ ענינים של כ"ק אדני"ע. (7) וכ"ה בהיום יום" ע' קג.

דעם וואָס די מצות וועלכע מיר זיינען
מקיים לאחר מ"ת זיינען פיל העכער פון
די מצות וואָס די אבות האָבן מקיים
געווען ובלשון המדרש¹⁷ כל המצות
שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל
אנו שמן תורק שמך.

[די מצות וואָס די אבות האָבן מקיים
געווען, וויבאלד אַז זיי האָבן עס געטאָן
בכח עצמם (וואָס דאָס איז אויך כולל
— וואָס אברהם התפלל שחרית ויצחק
הפריש מעשר וכו'¹⁸), איז (א) חורד
זיי נמשך געוואָרן בלויז אַ הארה פון
אלקות, ניט עצמות, און דעריבער (ב)
האָבן די מצות ניט קובע געווען די קדוּ
שת המציה בפנימיות ובגלוי¹⁹ אין די
דברים הגשמיים מיט וועלכע זיי האָבן די
מצות געטאָן, באופן אַז די קדושה זאל
אין זיי פאַרבלייבן בגלוי אויך לאחר
קיום המצוה.

משא"כ די מצות שלאחרי מ"ת, איז
(א) זיי האָבן אין זיך דעם כח העצמות,
וואָרעם דער ציווי אויף זיי איז געקומען
פון „אנכי" הוי' אלקיך", און דעריבער
(ב) זיינען זיי קובע די קדושה המצוה
אין די דברים הגשמיים מיט וועלכע
די מצות ווערן געטאָן, ביז אַז די קדושה
פאַרבלייבט אין זיי בפנימיות ובגלוי אויך
לאחרי קיום המצוה].

פונדעסטוועגן, איז „מעשה אבות סימן
לבנים"²⁰, אַז דער כח וואָס מיר האָבן
אויף דעם קיום המצות לאחר מ"ת, נעמט
זיך פון די מצות שקיימו האבות לפני
מ"ת.

און בכדי אַז די מצות פון די אבות
זאָלן האָבן אַ שייכות און אַ חיבור צו

ג. נאָך אַן ענין אין דעם:

אדם הראשון איז נצטווה געוואָרן אויף
זעקס מצות. נח'ן איז צוגעקומען אַ זי"
בעטע מצוה, אברהם אבינו האָט מען
געגעבן מצות מילה²¹, און וויבאלד אַז
מצות מילה האָט זיך אויפגעטאָן דורך
אברהם אבינו, איז מובן אַז די מצוה איז
עיקר ענינו של אברהם.

פון דעם איז מובן, אַז אברהם'ס החלטה
צו ניין און נתיציק יאָר אַז ער דאַרף
זיך מל זיין, איז [ניט אַז ער דאַרף נאָך
„עפעס" מוסיף זיין אויף זיין עבודה וואָס
ער האָט געטאָן במשך פון ניין און ניינ"
צייק יאָר נאָכאַנאַנד, נאָר] אַז לאחר כל
עבודתו, פעלט נאָך אַן ענין עיקרי.

און נאָכמער: פון איצט אַן וועלן אַלע
זיינע מעשים, וואָס פאַר אַן עבודה עס
זאל ניט זיין — זיין באופן אחר לגמרי,

וכמאמר רז"ל²²: הוי' תמים כו'
בדבר הזה (ע"י המילה) תהי' תמים שכל
זמן שהערלה כך אתה בעל מום לפני —
וואָס דער עילוי פון אַ תמים אויף אַ
בעל מום, איז דאָך אין אַלעס²³, ניט
נאָר אין דעם אבר אין וועלכן עס איז
דער מום.

ד. אַ טיפערער ענין אין דעם:

שוין גערעדט פיל מאָל²⁴, אַז טראָץ

(13) רמב"ם הלכות מלכים רפ"ט. וראה
לעיל שיחה ב' לפ' לך לך.

(14) לך יו, א. פירש"י שם. וראה גדרים
(לב), א.

(15) וי"ל שזוהו ג"כ שביחוד עם המילה
הי' שינוי שמו — ובשינוי השם נעשה
מציאות אחרת שלכן מבטל הגזירה (ר"ה
טו, ב). ועפ"י יומתק מרז"ל (תנחומא לך
שם) דוקן שבקש להתגבר לא יתא אומר
זקן אני והאיק אני מתגבר, ילמוד מאברהם
שמל בן צ"ט שנה — דהלימוד הוא לא רק
בנוגע לצער המילה, כ"א גם — לשינוי
ההרגל) טבע שלו ולהעשות מציאות חדשה
— דבר שנתגבר כקטן שנולד דמי.

(16) ראה לקו"ש שם ע' 41. ח"ג ע' 757
ואילך.

(17) השש"ר פ"א, ג.

(18) ראה רמב"ם שם.

(19) הדיוק בזה — ראה לקו"ש ח"ח ע'

59 הערה 54.

(20) דלא אתפס בשם ולא אתרמיז בשום

אות וקוצא כלל כו' (לקו"ת פנחס פ, ב).

(21) ראה בהמצוין לעיל ע' 70 הערה

וואס זי האט פארבונדן אלע אנדערע מצות וואס די אבות האבן מקיים געווען מיט די מצות שלאחרי מ"ת, אז די "מע" שה אבות" זאלן זיין "סימן לבנים".

ה. עפ"ז איז פארשטאנדיק אז דאס וואס אברהם אבינו האט מחליט געווען, לאחרי זיך עבודה אין פארלויף פון גיך און גיינציק יאר, אז ער דארף זיך מל זיין, האט עס געמיינט אז (גוט נאר וואס אים פעלט נאך א געוויסער ענין, און אז ענין עיקרי, און אז פון איצט אן וועלן אלע זינע מעשים וואס ער וועט טאן זיך בשלימות, נאר אז) עס פעלט אים אויך אין אלע זינע פריערדיקע עבר.

שקדושתו חמורה כ"א אפ"ל גם תפלין כו' (שבועות שם), ועפ"ז יובן יותר מה שהמצות דאבות — אף שנקראו ריחות — ג"כ נחשבת נקיטת חפץ.

25) עפ"י מ"ש בפנים יומתק לשון הרמב"ם שם שמסים, שנעמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה — (דלכאורה, מה מקום להזכיר שנעמול כ"א והרי אנו מלין רק מפני הציחי למשה רבינו, אלא) — כי מעשה אבות (מלת א"א) היא הנתינת כח על המצות (מילה) דלאחרי מ"ת, ובמיוחד מצות מילה דאברהם, שהיא המקשרת את כללות "מעשה אבות" שיהיו "סימן (ונתינת כח) לבנים", כבפנים. וראה (עוד ביאור) לקו"ש חלק י"ד ע' 47 הערה 29. חלק ל' ע' 55 ואילך.

ומה שגם גבי איסור אבמה"ח כותב הרמב"ם שם, שצוה בסיני שיתקיים איסור אבמה"ח

— אף שרק "מעשה אבות סימן לבנים" [ודוחק לומר שכונת הרמב"ם ב"שיתקיים" קאי על איסור אבמה"ח שקיימו האבות. ובפרט שצ"ע אם קיום ונתינת זה ושל האבות הוא סימן ונתינת כח לבנים — מכיון שקיימו אותו לא בתור אבות כ"א בתור ב"נ] —

הוא מפני שאינו איסור חדש, כי כבר נצטווה על זה נח מהקב"ה. ובאיסור שה"ג כתב הרמב"ם סתם, אלא מצות מרע"ה ולא כתב "שיתקיים" — כי גז"ל קיים יעקב מעצמו ולא שנצטווה על זה מהקב"ה (רמב"ם הל' מלכים רפ"ט ובכס"ס שם).

די מצות שלאחרי מ"ת, האט געדארפט זיך צום ווייניקסטן איין מצוה פון די אבות בדוגמת: "המצות שלאחרי מ"ת, און דאס איז מצות מילה

— וואס (א) אויף איר איז אברהם נצטווה געווארן פון דעם אויבערשטן, און דעריבער איז (ב) די קדושה פון דער מצוה (אויך פאר מ"ת), פארבליבן אין דעם דבר גשמי אויך לאחרי קיום המצוה —

22) אבל לא בשוה ממש (ראה להלן הערות 23-24), כי ענין "העליונים ירדו לתחתונים" — המשכת העצמות — "והתחתונים יעלו לעליונים" — זיכון גשמיות העולם ע"י המצות — נתחדש רק בשעת מ"ת (שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וראו טו), וזהו מה שאמרו (שיר השירים רבה שם) "כל המצות שעשו לפניך האבות (דמשמע שכולל גם מצות מילה) ריחות היו", אשר גדרי הריח הם (ראה לקו"ש ח"ת ע' 59 ואילך) ובהמצוין שם: (א) רק התפשטות, (ב) אין לו קיום.

ולכן גם קיום מצות מילה, אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול" (פיה"מ הרמב"ם חולין ספ"ו).

23) אלא שמכל מקום, הציחי אינו מבחי' "אנכי הרי אלקיך" כהמצות שלאחרי מ"ת, ולהעיר מלקו"ש תורה להאריז"ל ר"פ לך ומשנ"ת בזה באוה"ת פ' ח"ש עה"פ וה' ברכ את אברהם, בית האוצר — להררי ענגיל — בתחלתו ד"ל להתחלת נתינת התורה הי מאברהם כו, ואכ"מ.

24) כדמוכח ממה שאמר אברהם לאל"י עזר שים נא ירך תחת ירכי — שבועה בנקיטת חפץ (שבועות לח, ב. וראה לקו"ש ח"א ע' 41. ח"ג ע' 760).

אלא שר"מ, לא הייתה הקדושה כמו שהיא לאחרי מ"ת, כיון שעדיין לא נאמר אנכי ה"א גו', ושמי הו"י (ג"כ לא גורעתי להם. ובכללות — עדיין לא בטלה הגזירה דעליונים לא ירדו למטה ולהעיר א) מ"אין למדין מקודם מ"ת" (לכמה מפרשים גם לא מהמצות שנצטו אז) — ירו"ש מו"ק פ"ג ה"ה (וראה ב"ה האוצר בתחלתו. אנציקלופדיא תלמודית מע' זו). (ב) גם לאחר מ"ת — החפץ שנוקט אין צ"ל ס"ת דוקא

אין דער ביאור אין דעם:

וויבאלד אן דער אויפטו פון מצות מילה לגבי די מצות וואס אברהם האט מקיים געווען פריער און, אן אויף דער מצוה אין ער נצטוה געווארן פון דעם אויבערשטן, ובמילא האט ער זי מקיים געווען נישט בכח עצמו נאר (בדוגמת המצוה) ות שלאחרי מ"ת מצד כח המצוה, כח הבורא. כח המאציל (כנ"ל סעיף ד).

דאָרף דעריבער די החלטה צו מקיים זיין די דאָזיקע מצוה קומען פון דעם אָרט אין נפש וואו ס'איז נישט שייך קיין חילוקי דרגות פון צדיק און נישט צדיק (און אזוי איז אויך געווען באַ אברהם'ן). און דעריבער זאָגט ער נישט דעם וואָרט "צדיק" אין דעם ערשטן נוסח, ווייל

[נוסף אויף דערויף וואָס לגבי דעם ענין פון גילוי כח המאציל וואָס דאָרף זיך אויפטאָן ע"י המילה, איז קיין חידוש נישט אין דעם וואָס אויך אַ צדיק דאָרף זיך מל זיין²⁸, וואָרעם לגבי המאציל, איז אצילות (און אפילו א"ק²⁹) גלייך מיט עשי'³⁰, איז נוסף לזה]

28) ומה שגם בנוסח זה אומר: „א איד צו נ"ן און נ"נציק יאָר", שהכונה בזה שעבר עבודתו 99 שנה כנ"ל — אינו בשביל החידוש אשר גם הוא צריך להחליט שעליו להמול (כי מצד המאציל אין כל חידוש בזה), כי אם — לפי שבלא זה אין בכלל חידוש ועבודה בהחלטתו זו וגם כש' יחליט שצריך להמול, אינו ראוי לוירא כו'. 29) דרמ"צ קל, א. קלו, ב. אוה"ת בלק ריש ע' תתקסג. ועוד.

30) לקו"ת תוריע (כא, רע"א) עה"פ כולם בחכ' עשית. וכן בדרמ"צ (נב, א. ושם נז, א: שזהו גם הפי' דהמגביהי גוי המשפילי גוי) ועוד. ובפנים שמדובר במצות מילה, גילוי א"ק, לכן השייך כאן — הוא שחכ' ועשי' שחין (ראה דרמ"צ שם (נב, א) שמחלק "קמי' ית' ואפילו לגבי אורו כו'"). וראה תניא פ"ב בהמה"ה, שהיה"א פ"ט (הובאו בדרמ"צ שם — מז, רע"א) עוד

דות; ער דאָרף זיך מל זיך בכדי אי-בערצושטעלן אַלע זיינע פריערדיקע עבודות, און זיי זאָלן זיך בשלימות.

אין דאָס איז אַ הוראה לכל אחד ואחד, און ווי גרייס ער זאָל נישט זיך, (כל זמן ער האַלט נאָך נישט ביי דער עבודה פון „בן מסה") איז נישט נאָר וואָס ער האַט נאָך נישט פאַרענדיקט זיך עבודה; ער דאָרף טאָן נאָך אַן עבודה און אַן עבודה עיקר רית, נאָר ער דאָרף נאָך אַריינברענגען שלימות בכל עבודתו הקודמת.

ו. כאמור לעיל, זיינען אין דעם מא' מר הצי'צ פאַראַן צוויי נוסחאות. און ווי-באלד אַן בידע נוסחאות זיינען דער-ציילט געוואָרן דורך אַ רבי'ן, אַ נשיא בישראל, איז מוכרח אַן אין יעדן נוסח (כאָטש ער איז מפי המספרים) איז דאָ אַן אויפטו, אַ באַזונדערע הוראה אין עבודת האדם.

אין נישט פאַרשטאַנדיק, וואָס פאַר אַן אויפטו איז דאָ אין דעם ערשטן נוסח (א איד — סתם) אויפן צווייטן — (א צדיק): וויבאלד אַן מען זאָגט (אין צווייטן נוסח) אַן אפילו א איד אַ צדיק דאָרף האָבן די החלטה אַן ער דאָרף זיך מל זיך, איז דאָך שוין מובן במכל שכן אַן א איד וואָס איז נישט קיין צדיק דאָרף א ודאי האָבן די החלטה, וואָרעם — יש בכלל מאתים מנה. היינט וואָס איז דער אויפטו אין דעם ערשטן נוסח²⁶? ובכלל — ווי איז בכלל שייך דער ער-שטער נוסח — אברהם איז דאָך גע-ווען אַ צדיק אויך קודם המילה²⁷, בלויז דער תואר „תמים" איז אים צוגעקומען ע"י המילה?

26) בנוגע להשכר (שראוי ל"ורא אליו ה") — הובות יותר בכן צט' שנה סתם, שגם החלטתו מביאה שכר זה. אלא שיש לכאור רבותא גם בנוגע לעבודתו. 27) ראה תחומא (בבוער) לך כו: יחידו של עולם והי' צדיק.

אלטער רבי זאגט ³³ „יחיד זה למעלה
הוא נצחי לעולם ועד“.

און דער יחיד איז דאָ ביי יעדער אידן.
ווי די גמרא זאגט ³⁴ „אפילו פושעי ישׁ-
ראל מלאים מצות“ — מלשון צוותא
והיבור. וואָס דערפאַר זאגט יעדער איד
דעם נוסח ברכת המצות [און זאגט עס
מיט אַ שם ומלכות, ווייל אין דעם נוסח
איז ניטאָ קיין ספק און ספק ספיקא ³⁵]
— ניט נאָר „מלך העולם“ נאָר אויך
„אלקינו“ (אלוקה שלנו) און „אשר קד-
שנו במצותיו וצונו“ (מלשון צוותא וחי-
בור).

איז וויבאלד אָן יעדער איד איז „פול“
מיט מצות, וואָס דורך דעם איז ער
מיוחד מיטן אויבערשטן לעולם ועד, קאָן
ער דאָך מיינען אָן ער איז שוין אַ
פאַרטיקער — אייף דעם האָט מען די
הוראה, אָן מען דאַרף אלע מאָל וויסן
אָן מען דאַרף זיך מל זיין.

און בשעת ער האָט די החלטה, איז
ער ווערט — כסיום מאמר הצ״צ —
אָן דער אויבערשטער זאָל זיך באַווייזן
צו אים, ביז אין אַן אײַפן ווי ער האָט
זיך באַוויזן צו אברהם אבינו, בחינת נבון
אח ³⁶ — וואָס איז העכער פון חכמה
— ראית המהות ³⁷.

(משיחת שׁפ וירא תשכ״ה)

בכדי צו נעמען גילוי בחי' מאציל
(וואָס דאָס קומט דורך גילוי הבחי' שבנפש
שהיא למעלה מחילוקי דרגות), דאַרף
ער נחבטל ווערן פון זיינע מדריגות.
(ובמכל שכן פון דעם וואָס עס שטייט ³⁸
אויף ר' זירא', אָן ער האָט געדאַרפט
פאַרגעסן תלמוד בבלי בכדי צו קענען
לערנען תלמוד ירושלמי, אעפײַ וואָס
ביידע זיינען בהבנה והשגה דוקא, מוזן
זיי דאָך האָבן אַן ערך זה לזה).

און דאָס איז דער ביאור פון ביידע
נוסחאות: דער ערשטער נוסח רעדט
וועגן דעם ענין ווי ער איז לאמיתו —
מצד המאציל, וואָס לגבי אים איז אצי-
לות ועשי' (שבעולם ושבאדם) שוין, און
דער צווייטער נוסח רעדט ווי ס'איז מצד
הרגש הנבראים, און אין הרגש הנבראים
איז אַן אויפטון, אָן אפילו אַ צדיק דאַרף
זיך מל זיין.

ו. די הוראה פון דעם מאמר הצ״צ
(לויט ביידע נוסחאות) צו אונז — נאָך
מ״ת — איז:

דורך יעדער מצוה — מלשון צוותא
והיבור ³⁹ — ווערט מען למעלה מיוחד
מיטן אויבערשטן אויף אייביג, ווי דער

פ״י בכולם בחי' עשית, אשר רק „נחשבת
כעשי' גופנית“, ובשעהוה״א שם מפורש
יותר: „שנחשבת כאילו היא בחי' ומדרגת
עשי' שמצד זה

(א) אפשר דקמי' עשי' — למטה מזה,
למטה מעשי' גופנית (ב) ג״ו שנחשבת כו'
הרי הוא רק (1) נחשבת, (2) כעשי' ; כאילו
— כ״ף הדמיון

— שזה שייך גם בעו״ע — משא״כ
האופן ששוין (ובפרט עפמשי״כ בדרמ״צ שם
גב, א: שוים מחש).

(31) ב״מ פה, סע״א, ונת' בדה״ה זה היום
תרס״ו ואילך, יחינו מיומים תרצ״א (סה״מ
קונט ח״א) בסופו.

(32) לקו״ת בחוקותי מה, ג ובכ״מ.

(33) תניא פכ״ה.

(34) עירובין יט, א. סוף תגיגה, ובברכות
נז, א: ריקנין שבך.

(35) ראה אגה״ת פ״א.

(36) ראה פדר״א פכ״ח: הנביאים כו'
ולאברהם כו' שנאמר וירא אליו כו'.
והארץ במו״נ ח״ב פמ״ב, רמב״ן כאן.
ועוד.

(37) ראה אגה״ק סי״ט.

חיי שרה

און אויפן פסוק „ויהיו חיי שרה כעשרים ושתים שנה“ (בתחלת הסדרה) זאגט דער מדרש: „יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהי“ כשם שהן תמימים כד שנותם תמימים. בת כ' כבת ז' לנוי. בת ק' כבת כ' שנה לחטא (און לויט א צווייטער גירסא: „בת מאה כבת עשרים לנוי, בת עשרים כבת ז' לחטא“).

לערנען מפרשים, אז דער מדרש באווארנט דערמיט: פארוואס זאגט דער פסוק דריי מאל דעם ווארט שנה — „מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים“, בעת עס וואלט געווען גענוג ווען ער זאגט „מאה ועשרים ושבע שנים“?

מה שרשי מעתיק לפני פירושו גם ה' תיבות „ויהיו חיי שרה“.

(6) כ"ה בראש שם. אבל בגו"א שם מפרש, שלימוד זה הוא (לא בדרך היקש, כ"א) שמכיון „שכל אחד נדרש לעצמו“, היינו שכל המאה שנה (וכן העשרים שנה) הם „כלל אחד שאינו מחולק“ — הרי א"א לחלק בין שנים הראשונות שבכלל זה (עשרים ושבע שנים הראשונות) להשנים שניתוספו על כ' ז', ובמידה שמעיין שבת ק' כבת כ' ובת כ' כבת ז'.

ויל' שיש נפק"מ בתי פ"י אלו לא רק באופן הלימוד, אלא גם בהענין הנלמד: להפ"י שהלימוד הוא בדרך היקש, י"ל ש' ההיקש דמאה שנה לעשרים שנה הוא (א) רק לחטא אבל לא ליופי. (ב) שרק בהיותה בת מאה היתה כבת כ' (ולא שבכל משך המאה שנה היתה בהמצב כמו שהיתה בהיותה בת כ'), משא"כ להפ"י שכל המאה שנה הם כלל אחד שאינו מחולק, עכצ"ל שבכל משך המאה שנה היתה כבת כ' וכבת ז' (וצע"ק ממש בגו"א שם לפני!). וראה הערה הבאה.

א. אויפן פסוק „ויהיו חיי שרה מאה שנה“ (בתחלת הסדרה) זאגט דער מדרש: „יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהי“ כשם שהן תמימים כד שנותם תמימים. בת כ' כבת ז' לנוי. בת ק' כבת כ' שנה לחטא (און לויט א צווייטער גירסא: „בת מאה כבת עשרים לנוי, בת עשרים כבת ז' לחטא“).

לערנען מפרשים, אז דער מדרש באווארנט דערמיט: פארוואס זאגט דער פסוק דריי מאל דעם ווארט שנה — „מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים“, בעת עס וואלט געווען גענוג ווען ער זאגט „מאה ועשרים ושבע שנים“?

(1) רבה ריש פרשתנו.
(2) תהלים לו, יח. ולהעיר מלקוד ח"א.
לה, ב.
(3) פרש"י לב"ר שם. וכ"ה בילקו"ש תהלים רמז תשל. אבל בילקו"ש ריש פרשתנו ובפרש"י עה"ת — כגירסא ה' ראשונה.
(4) פרש"י לב"ר שם. וכ"ה גם בפירושו עה"ת. וברמב"ן עה"ת ש"לא דרשו כן אלא מתוך הלשון שחזר ואמר שני חיי שרה“. עיי"ש ובמפרשי רש"י. ואכ"מ.
(5) בראש ריש פרשתנו, שהדיוק הוא ממה שאינו מונה „האחדים עם העשרות לחוד והמאות לחוד“. אבל בפרש"י לב"ר: „הי' לו לומר מאה ועשרים ושבע שנה“. וראה גו"א (ד"ה שכל א' כ') — קרוב לסופו, שגם כזונת רש"י בפירושו עה"ת כן היא. כי מכיון שהכתוב מקדים „ויהיו חיי שרה“, לא הי' לו לכתוב שנה בכלל בפ"ע — כי „דוק השנים הם מחו"ל לקים אבל אין החיים מחולקים, והו"ל למכתב הכל ביחד לומר מאה ועשרים ושבע שנים“. ועי"פ פירוש הגו"א, יומחק